

5. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січ. 2011 року № 2939-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/annot/2939-17>.
6. Новини «Гурт» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://gurt.org.ua/news/recent/13430/>.
7. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / [Р. С. Дяків, А. В. Бохан та ін.] ; за ред. Р. С. Дяківа. — К. : МЕФ, 2004. — 704 с.
8. Лациба М. Громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади: крок за кроком / М. Лациба, О. Хмара, О. Орловський ; Укр. незал. центр політ. дослід. — К. : Агентство "Україна", 2010. — 96 с.
9. Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=148655.
10. Про об'єднання громадян : Закон України від 6 черв. 1992 року № 2460-XII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2460-12>.
11. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Положення затвер. постановою Кабінету Міністрів України від 3 лист. 2010 року № 996 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>.
12. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади : Положення затвер. постановою Кабінету Міністрів України від 5 лист. 2008 року № 976 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF>.

УДК 339.137 (477)

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Колобердянко І.І., к.е.н., доцент, Калантарова А.Р.

Запорізький національний університет

У статті проаналізовано стан конкурентоспроможності країни, проведено кореляційний аналіз показників індексу конкурентоспроможності, а також визначаються основні напрями підвищення конкурентоспроможності національної економіки України на світових ринках.

Ключові слова: глобалізація, індекс глобальної конкурентоспроможності, кластери, міжнародний рейтинг, інновації.

Колобердянко И.И., Калантарова А.Р. НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ / Запорожский национальный университет, Украина

В статье проанализировано состояние конкурентоспособности страны, проведен корреляционный анализ показателей индекса конкурентоспособности, а также определяются основные направления повышения конкурентоспособности национальной экономики Украины на мировых рынках.

Ключевые слова: глобализация, индекс глобальной конкурентоспособности, кластеры, международный рейтинг, инновации.

Koloberdyanko I.I., Kalantarova A.R. DIRECTIONS OF INCREASING UKRAINE'S COMPETITIVENESS IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The article analyzed the state of the competitiveness of the country, a correlation analysis of the indicators of the index of competitiveness, as well as the main directions of improving the competitiveness of the national economy of Ukraine in world markets.

Key words: globalization, the index of global competitiveness, clusters, the international rating, and innovation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах економічної глобалізації та інтернаціоналізації вагомим місцем займає підвищення конкурентності країни на світовому ринку. У сьогоднішньому конкурентному середовищі відображаються зміни структури світової економіки, обумовлені динамічними інтеграційними процесами на мікро- та макроекономічному рівнях.

В Україні необхідною є розробка напрямів підвищення глобальної конкурентоспроможності не лише з боку держави, але й з боку суб'єктів приватного сектора. Загалом підвищення конкурентоспроможності економіки та перехід на інноваційний шлях розвитку є основним завданням державної економічної політики. Саме тому сьогодні актуальним є дослідження конкурентоспроможності національної економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Серед робіт, що висвітлюють проблеми конкурентоспроможності та формування конкурентних переваг, слід відзначити праці І. Багрової, Я. Базилюк [1], І. Брикова [2], М. Гельвановського, Н. Гончарова [3], Н. Гражевської, В. Жуковської, І. Ладунка, В. Миленського [4], Ю. Полунаєва, М. Портера, І. Трофімової, О. Царенко та ін. Щодо питань конкурентоспроможності України, слід відмітити праці Л. Антошок, В. Болрова, С. Купринюк [5], А. Філіпенко, С. Хамініча, Н. Усик [6] та ін. Наукові дослідження в основному стосуються питань з'ясування сутності поняття конкурентоспроможності національної економіки, визначенню особливостей формування конкурентних переваг країн, а також оцінці конкурентоспроможності національної економіки. Однак залишаються поза увагою питання щодо визначення напрямів підвищення глобальної конкурентоспроможності України на світових ринках у післякризовий період.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ

Метою статті є розкриття особливостей формування конкурентоспроможності країн на міжнародних ринках. Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання дослідження: оцінити сучасний стан конкурентоспроможності національної економіки; визначити причини низької конкурентоспроможності національної економіки; проаналізувати стан інноваційної діяльності в Україні; окреслити основні напрями підвищення конкурентоспроможності національної економіки України на світових ринках у післякризовий період.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Конкурентоспроможність залежить від здатності держави створити економічні і правові умови, що сприяють сталому процесу створення доданої вартості. Останній підкреслює стабільність конкурентоспроможності країни в майбутньому. Таким чином, конкурентоспроможність країни включає в себе не тільки міжнародний успіх вітчизняних фірм, але і характер інвестиційних процесів, розвитку науково-технічного потенціалу.

Проведені узагальнення, на думку Я. Б. Базилюк [1], дозволяють визначити конкурентоспроможність національної економіки як економічну категорію, що характеризує стан суспільних відносин у державі щодо забезпечення умов стабільного підвищення ефективності національного виробництва, адаптованого до змін світової кон'юнктури та внутрішнього попиту на основі розкриття національних конкурентних переваг та досягнення кращих, ніж у конкурентів, соціально-економічних параметрів.

Брикова І. В. стверджує, що конкурентоспроможність як у регіональному розрізі, так і в загальнодержавному, а також методи її вимірювання на різних етапах економічного циклу вже довгий час знаходяться в центрі уваги економістів і політиків, у зв'язку з тим, що саме від відповідності реальній дійсності параметрів конкурентоспроможності залежить обґрунтованість стратегічних рішень, що приймаються на різних рівнях державної влади [2].

Дослідження показали, що країни з високим рівнем конкурентоспроможності та економічної свободи, стабільно демонструють свій потужний економічний потенціал, який корелюється з поганим добробутом населення. Так, низькому рівню добробуту України у 3,9 тис. дол. США на душу населення відповідають Індекс економічної свободи із значенням у 46,1 % (за яким Україна відноситься до країни, де економічна свобода відсутня) та Індекс глобальної конкурентоспроможності в 4,1 балу (низький рівень конкурентоспроможності) [11].

За умов реформування економіки України перехід на інноваційну модель розвитку означає, насамперед, пошук нових джерел фінансування для активізації інноваційної діяльності. Оптимальним варіантом розвитку інноваційної складової в економіці країни має бути створення нових господарсько-територіальних утворень (технопарків, бізнес-інкубаторів, регіональних інноваційних фондів, венчурних фірм), які сприятимуть залученню приватного бізнесу до фінансування науково-дослідних розробок і процесу впровадження нових технологій у виробництво.

Для оцінки конкурентоспроможності в умовах глобалізації використовують індекс глобальної конкурентоспроможності. Індекс глобальної конкурентоспроможності (англ. The Global Competitiveness Index) – глобальне дослідження і супроводжуючий його рейтинг країн світу за показником економічної конкурентоспроможності. Однією з основних переваг методики є те, що в ній враховано погляд бізнесу.

Розрахунок ІГК базується на послідовному агрегуванні балів, починаючи з рівня змінних (найнижчого рівня) аж до загального балу ІГК (найвищого рівня). Для агрегування показників використовується відсоткова частка, що зазначена біля кожної з категорій. Вона є питомою вагою категорії всередині батьківської групи показників. На відміну від нижчих рівнів агрегування, питомі ваги кожного з трьох субіндексів (базові вимоги, підсилювачі ефективності та фактори інноваційного розвитку) не є постійними. Вони залежать від стадії розвитку кожної з країн [11].

Дослідивши методику розрахунку глобальної конкурентоспроможності країни, в подальшому пропонуємо удосконалення методики шляхом введення кількісних оцінок, а не виключно вибіркового опитування респондентів у невеликій кількості країн, що знизить рівень суб'єктивності індексу (кореляція між значенням ІБК та кількісними показниками факторів наявна, але незначна – від 0,2668 до 0,6056); зазначення країни виробництва, кінцевої збірки, виготовлення комплектуючих і розробки при оцінці експорту, що відзеркалюватиме реалії міжнародного поділу праці в глобалізованій економіці; поширення досліджень на всі країни світу, що зменшить інформаційну асиметричність для споживачів та партнерів з бізнесу; створення міжнародної неурядової організації або альтернативної агенції для об'єктивізації оцінювання брендів країн. Недоліки інтегральних індексів конкурентоспроможності мають ту ж природу, що і недоліки будь-якого інтегрального показника. Індеси конкурентоспроможності мають умовний зміст, крім того, вони обмежені рамками часу і місця, у яких можуть відображати дійсний стан справ. Індекс конкурентоспроможності є сукупністю низки окремих критеріїв, де кількість та склад властивостей, що об'єднуються (синтезуються) в інтегральний показник, значною мірою зумовлені суб'єктивними факторами.

Разом із тим, можна припустити, що показники, які включені до індексу, мають неоднаковий вплив. Це можна довести за допомогою кореляційного аналізу. Кореляція (від лат. *correlatio* – співвідношення) – це статистична залежність між випадковими величинами, що має імовірнісний характер.

Кореляційні зв'язки можна вивчати на якісному рівні з діаграм розсіяння емпіричних значень змінних X і Y і відповідним чином їх інтерпретувати. Так, наприклад, якщо підвищення рівня однієї змінної супроводжується підвищенням рівня іншої, то йдеться про позитивну кореляцію або прямий зв'язок. Якщо ж зростання однієї змінної супроводжується зниженням значень іншої, то маємо справу з негативною кореляцією або зворотним зв'язком. Нульовою називається кореляція за відсутності зв'язку змінних.

Динаміку складових конкурентоспроможності України 2006-2012 рр. наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Динаміка складових конкурентоспроможності України 2006-2012 рр.

Складові індексу конкурентоспроможності	2006-07	2007-08	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13
Інституції	3,14	3,1	3,3	3,1	3	3	3,1
Інфраструктура	3,13	3,1	3,1	3,4	3,8	3,9	4,1
Макроекономічне середовище	4,66	4,6	4,6	4	3,2	4,2	4,4
Охорона здоров'я та початкова освіта	5,64	5,64	5,6	5,4	5,7	5,6	5,8
Вища освіта та професійна підготовка	4,16	4,16	4,5	4,4	4,6	4,6	4,7
Ефективність ринку товарів	3,75	3,76	3,9	3,7	3,5	3,6	3,8
Ефективність ринку праці	4,21	4,2	4,5	4,6	4,5	4,4	4,4
Рівень розвитку фінансового ринку	4,11	4,1	4	3,6	3,3	3,4	3,5
Технологічна готовність	2,53	2,5	3,4	3,4	3,4	3,5	3,6
Розмір ринку	4,85	4,8	4,6	4,7	4,5	4,5	4,6
Рівень розвитку бізнесу	3,72	3,7	3,9	3,6	3,5	3,5	3,7
Інновації	3,18	3,1	3,4	3,2	3,1	3,1	3,2

*Джерело: складено автором на основі [10]

На основі аналізу матриці парних коефіцієнтів кореляції можна ще раз зробити висновок про те, що істотний ступінь зв'язку між результативною ознакою та факторами ряд 1, 2, 3, 6, 8, 11, 12, відповідно решту факторів можна не включати до моделі, тому що вони є неістотними.

Таблиця 2 – Кореляційний аналіз показників індексу конкурентоспроможності

Інституції	Інфраструктура	Макро-економічне середовище	Охорона здоров'я та початкова освіта	Вища освіта та професійна підготовка	Ефективність ринку товарів	Ефективність ринку праці	Рівень розвитку фінансового ринку	Технологічна готовність	Розмір ринку	Рівень розвитку бізнесу	Інновації
Інституції	1										
Інфраструктура	-0,703	1									
Макро-економічне середовище	0,665	-0,503	1								
Охорона здоров'я та початкова освіта	-0,119	0,455	0,022	1							
Вища освіта та професійна підготовка	-0,324	0,837	-0,493	0,333	1						
Ефективність ринку товарів	0,907	-0,478	0,826	0,0149	-0,226	1					
Ефективність ринку праці	-0,059	0,296	-0,59	-0,422	0,625	-0,1645	1				
Рівень розвитку фінансового ринку	0,76	-0,887	0,798	-0,119	-0,826	0,691	-0,601	1			
Технологічна готовність	-0,225	0,707	-0,48	0,022	0,945	-0,155	0,818	-0,792	1		
Розмір ринку	0,39	-0,719	0,625	-0,187	0,421	-0,652	0,834	-0,886	1		
Рівень розвитку бізнесу	0,973	-0,623	0,739	0,0799	0,944	-0,212	0,779	-0,276	0,433	1	
Інновації	0,958	-0,533	0,517	-0,144	0,866	0,198	0,546	0,059	0,137	0,907	1

* Джерело: складено автором на основі [10]

На наступному етапі був проведений багатофакторний кореляційно-регресійний аналіз. Для цього спочатку була побудована кореляційна матриця з метою встановлення факту наявності чи відсутності колінеарності між факторними ознаками (табл. 2).

Також аналіз кореляційної матриці дозволяє зробити висновок про наявність колінеарності окремих факторів, а саме досить тісний зв'язок між інституціями (ряд 1) і рівнем розвитку бізнесу (ряд 11) $r=0,97$; інноваціями (ряд 12) та інституціями (ряд 1) $r=0,96$; тех. готовністю (ряд 9) і вищою освітою та проф. підготовкою (ряд 5) $r=0,94$; рівнем розвитку бізнесу (ряд 11) та ефективністю ринку праці (ряд 6) $r=0,94$, отже, між досліджуваними ознаками існує колінеарна залежність. Тобто, якщо включити до моделі усі ці фактори, то їх сукупний вплив на варіацію результативної ознаки буде завищеним.

Проблема підвищення конкурентоспроможності для України, як і для всіх країн із перехідною економікою, є надзвичайно актуальною. Водночас вона є дуже складною і в теоретичній, і в практичній площинах, бо її сприйняття, усвідомлення й вирішення залежать від вміння найбільш системно враховувати результати взаємодії та взаємозалежності багатьох чинників, і не лише економічних, а й політичних, психологічних, правових, культурологічних, організаційних та багатьох інших (рис. 1).

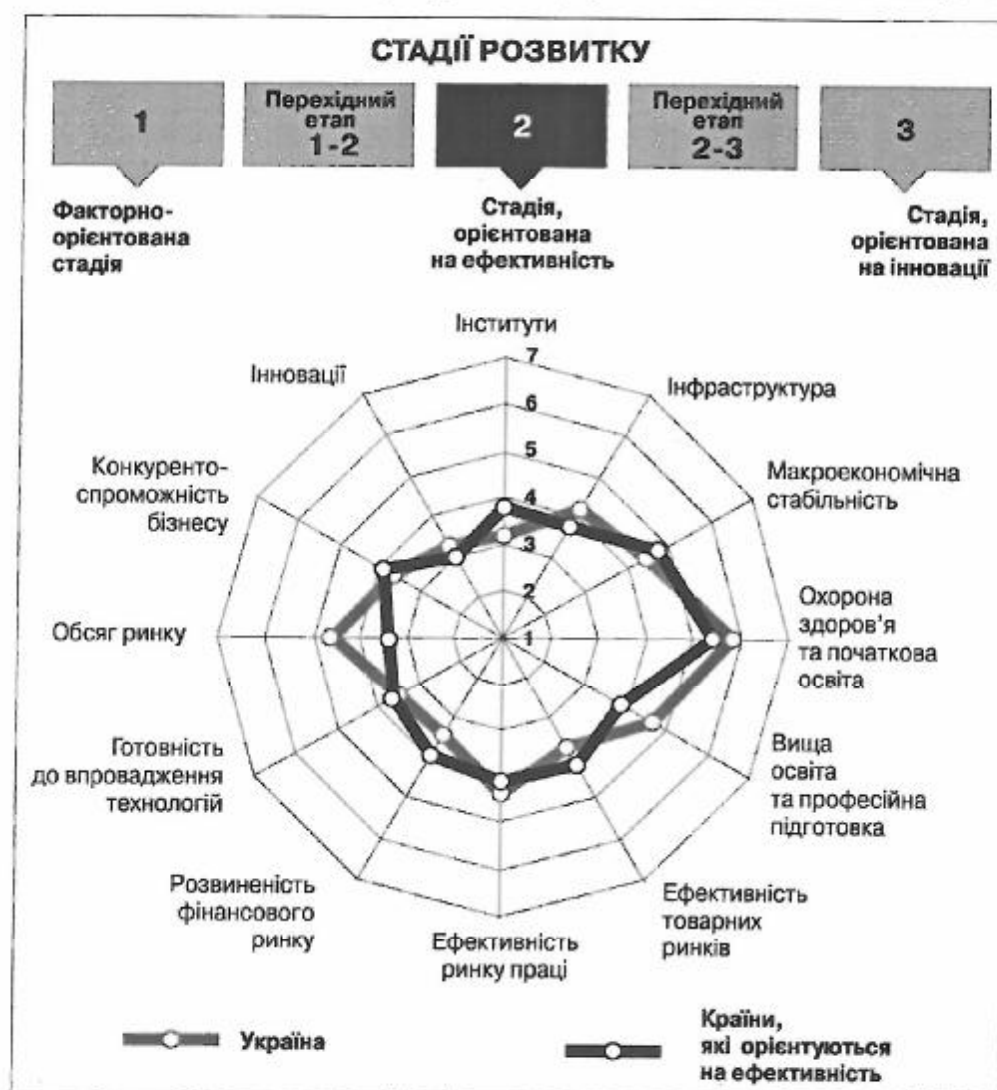

Рис. 1. Стадії розвитку показників конкурентоспроможності

*Джерело: Звіт ВЕФ [10]

Динаміка змін позиції України в рейтингах глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього Економічного Форуму з 2005 по 2012 рр. наведено в таблиці 3.

Таблиця 3 – Динаміка змін позиції України у рейтингах глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього Економічного Форуму з 2005 по 2012 рр.

Рік	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Місце в Рейтингу	68	78 (-10)	73 (+5)	72 (+1)	82 (-10)	89 (-7)	82 (+7)	73 (+9)

*Джерело: складено автором на основі [10]

Динаміку змін позиції України у рейтингах глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього Економічного Форуму з 2005 по 2012 рр. наведено на рис. 2.

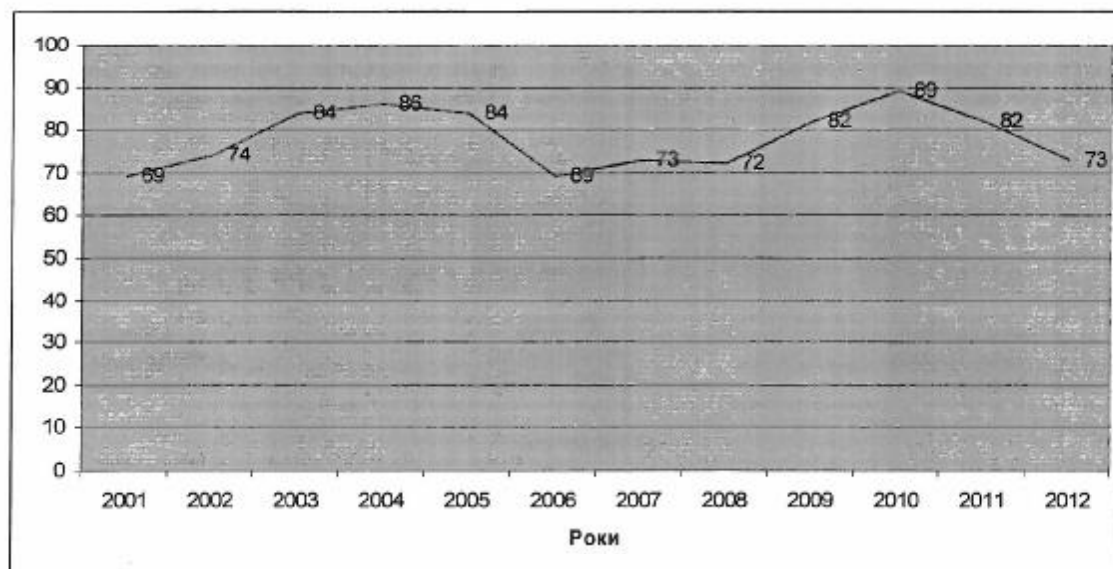

Рис. 2. Графік динаміки змін позиції України в рейтингах глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього Економічного Форуму з 2001 по 2012 рр.

*Джерело: складено автором на основі [10]

Водночас, останнім часом Україна демонструє регрес у більшості світових рейтингів, зокрема складених Всесвітнім економічним форумом за Індексом глобальної конкурентоспроможності, the Heritage Foundation & the Wall Street Journal за Індексом економічної свободи, Transparency International за Індексом сприйняття корупції. Це переважно пояснюється нерозв'язаними інституційними проблемами (насамперед, йдеться про низьку прозорість та неефективність державної політики, відсутність незалежної судової влади та захисту прав власності, марнотратство державних коштів тощо). Майже в усіх рейтингах позиції України погіршені через зростання корупції, рівень якої є одним з найвищих у Європі.

Зауважимо, що серед чинників, які впливають на підвищення конкурентоспроможності України, визначають формування інноваційної економіки, що, у свою чергу, потребує значних фінансових ресурсів. Аналіз стану розвитку інноваційної діяльності в Україні дає змогу відзначити, що останніми роками понад 80 % промислових підприємств не займаються інноваційною діяльністю.

Кластерний розвиток як чинник підвищення національної і регіональної конкурентоспроможності є характерною ознакою сучасної інноваційної економіки. Взаємообумовленість і взаємозв'язки між процесами кластеризації, зміцнення конкурентоспроможності та прискорення інноваційної діяльності – це нове економічне незвичайне явище, що дозволяє протистояти тиску глобальної конкуренції і належно відповідати вимогам національного і регіонального розвитку.

Виробничий кластер – це група економічно зв'язаних фірм та інших юридичних осіб, розташованих поруч, завдяки чому вони спільно отримують виробничі переваги. Кластери в сучасних умовах посилення конкуренції на глобальних ринках являють собою фундаментальну організаційну основу для реалізації ключових принципів становлення національної та регіональної економіки і відповідної розробки стратегій соціально-економічного розвитку регіонів.

Розуміння конкурентних переваг нових виробничих систем і активне формування регіональних інноваційних кластерів відкриває перед регіонами нові перспективи динамічного економічного розвитку та успішного подолання «викликів» з боку конкурентів.

Кластери відіграють роль конструктивних блоків у продуктивній, інноваційній економіці. У широкому розумінні, кластер, як агломерація фірм та їхніх постачальників, дозволяє створити локально-сконцентровані ринки праці. Кластеризація фірм у регіонах дозволяє посилювати процеси спеціалізації і розподілу праці між фірмами, пропонуючи окремим фірмам значно ширший масштаб операцій. Залучаючи покупців і продавців до системної взаємодії, вдається знизити вартість одиниці продукції, виготовленої завдяки спільній діяльності. Також виникає можливість зменшити вартість одиниці технічної послуги, наданої членам кластеру.

Глибина і широта сфер діяльності, охоплених кластерними структурами, особливо зросла за останні роки з наростанням процесів глобалізації, посиленням конкурентної боротьби і ускладненням ситуації на світових ринках. Із зростанням обсягів інформації і знань щодо ризиків у глобальній економіці значно змінилася і продовжує змінюватись роль кластерів в конкурентній боротьбі. Можливість через кластеризацію формувати необхідну критичну масу в певних сферах діяльності дозволяє кластерам презентувати як унікальність, так і працеспроможність будь-якої національної, регіональної або територіальної економіки витримувати тиск із боку конкурентів.

Кластером вважають як географічну концентрацію компаній, що працюють в певному виді бізнесу, так і конгломерацію великих і малих фірм, частина яких може бути власністю іноземців. Кластери виникають як в традиційних галузях, так і в high-tech напрямках, як у виробничо-комерційному сегменті або в секторі послуг, так і в соціальних сферах.

Нерідко центром формування кластерів виступають університети або групи науково-дослідницьких структур і проектних установ. Різні кластери мають неоднаковий ступінь взаємодії між фірмами, які входять до них. Форми такої взаємодії варіюються від порівняно простих мережевого типу асоціацій, до складних, багаторівневих коопераційно-конкурентних утворень. Формування кластерів можливе як в умовах великомасштабної, так і невеликої за обсягами економіки. Кластери формуються не тільки в умовах промислово розвинутих держав, але і в тих країнах, які ще розвиваються. Вони виникають на національному, регіональному і муніципальному рівнях. У деяких кластерах спостерігається паралельна наявність високих технологій поряд з порівняно невисоким технічним рівнем виробництвами і послугами.

В Україні сформувались об'єктивні умови для позитивних змін в розвитку економіки. Розвиток кластерних ініціатив в Україні виявив необхідність першочергового здійснення наступних кроків:

- терміново розробити, затвердити та забезпечити реалізацію національної стратегії і програми підвищення конкурентоспроможності України та її регіонів на основі формування і розвитку інноваційних кластерних структур;
- забезпечити законодавчу роботу в Україні по формуванню сприятливого для розвитку підприємництва ділового середовища з особливим акцентом на співпрацю влади, бізнесу, науки, освіти і громадських організацій у інноваційних мережевих структурах;
- забезпечити впровадження в Україні інноваційних освітніх програм для університетів, інститутів та загально-освітніх шкіл, а також для бізнес-інкубаторів для підготовки та перепідготовки фахівців, що беруть чи мають брати участь у розвитку і функціонуванні інноваційних мережевих структур;
- провести фундаментальні дослідження в напрямі визначення пріоритетів формування в Україні національних і регіональних інноваційних виробничих кластерів;
- створити Національну і регіональні Ради Конкурентоспроможності, які повинні координувати розробку і виконання проєктів інноваційних кластерних об'єднань, реалізацію найважливіших для країни кластерних ініціатив;
- всіляко сприяти розвитку міжнародної співпраці кластерів і мегакластерів України з кластерПУГУ МВС України в м. Києві 13 серпня 1999 р.) ними об'єднаннями ЕС, ОЧЕС, РЕВ і на глобальному рівні.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Таким чином, національна конкурентоспроможність визначається економічними, соціальними і політичними чинниками, а також інфраструктурою країни, її науковим потенціалом, рівнем освіченості

населення, які забезпечують стабільне становище країни або її продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Основними конкурентними перевагами України є людські ресурси та створення нових технологій і наукоємних продуктів. Також значною перевагою країни є ресурсний потенціал України, зокрема мінеральні ресурси, які виступають конкурентоспроможними на світових ринках. Підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках залежить від:

- сформованого відповідного внутрішнього конкурентного середовища, яке визначає рівень конкурентної боротьби між фірмами;
- лібералізації зовнішньоекономічної діяльності, рівень якої залежить від кількості укладених двосторонніх угод з країнами-торговельними партнерами та участі України в роботі міжнародних і європейських організацій;
- формування інноваційної економіки, що, у свою чергу, підвищить конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світових товарних ринках.

Досвід економічного розвитку держав-лідерів свідчить, що країни, які інтенсивно конвертують наукові знання в нові технології та товари, набувають можливості забезпечення стійких темпів економічного зростання, а зосередження зусиль на пріоритетних напрямках науково-технічного, соціально-економічного розвитку в межах інноваційних систем сприяють зростанню конкурентоспроможності на світових ринках. Не випадково дослідження Всесвітнього економічного форуму визначають рівень конкурентоспроможності країн, все більшого значення приділяючи таким конкурентним перевагам, як рівень технології, ефективність використання людського капіталу, інституційне середовище та якість інноваційних систем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базилюк Я. Б. Конкурентоспроможність національної економіки: сутність та умови забезпечення / Я. Б. Базилюк. — К. : НІСД, 2002. — 202 с.
2. Брикова І. В. Теоретичні основи міжнародної конкурентоспроможності регіону / І. В. Брикова // Економіка та підприємство. — 2005. — № 15. — С. 27.
3. Гончарова Н. Інноваційність конкурентних факторів економічного розвитку / Н. Гончарова // Актуальні проблеми економіки. — 2007. — № 3. — С. 43—51.
4. Миленський В. Діяльність державних інститутів щодо забезпечення пріоритетів інноваційного розвитку національних економік в умовах міжнародної конкуренції / В. Миленський // Зовнішня торгівля : право та економіка. — 2007. — № 6. — С. 67—72.
5. Купринюк С. Оцінка конкурентоспроможності економіки України / С. Купринюк // Актуальні проблеми економіки. — 2011. — № 1. — С. 102—110.
6. Усик Н. Проблемы конкурентоспособности в современной экономике / Н. Усик // Проблемы современной экономики. — 2009. — № 2(22). — С. 24—27.
7. Україна у світових рейтингах конкурентоспроможності // Монітор конкурентоспроможності. — 2010. — № 1. — С. 4—10.
8. Статистичний щорічник України за 2010 рік [Електронний ресурс] / Держкомстат України ; ред. О. Г. Осауленко. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Гончарова Н. Концептуальные параметры конкурентоспособности национальной экономики / Н. Гончарова // Актуальні проблеми економіки. — 2006. — № 8. — С. 43—53.
10. Звіт про глобальну конкурентоспроможність [Електронний ресурс] / Всесвітній економічний форум ; ред. Клаус Швоб. — Режим доступу : <http://www.weforum.org>.
11. Звіт про конкурентоспроможність України за 2011 рік [Електронний ресурс] / Фонд Ефективне управління ; ред. Тімур Бойко. — Режим доступу : <http://www.feg.org.ua>.
12. Концепція Державної програми підвищення конкурентоспроможності національної економіки на 2007-2015 роки [Електронний ресурс] / НАН України ; ред. І. В. Крючкова. — Режим доступу : <http://iee.org.ua>.